

Høringsinnspill fra NFBIB - Norsk Forum for Bedre Innemiljø for barn

Høring: Folkehelsemeldinga - Nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar
Innspillsdato: 18.04.2023

Barns helse er folkehelse. Barnas helse sviktes når kommunene har tilsyn med seg selv.

Barnas helse sviktes når kommunene har tilsyn med seg selv

Takk for at Folkehelsemeldingen St. 15 (2022-2023) har tatt med noen av våre viktige innspill for å bedre barns fysiske læringsmiljø. På side 90 under punkt 6.7 skrives det i meldingen at regjeringen vil:

- *Sette tydelegare krav til vedlikehaldsplanar i forskrift om miljø og helse i barnehage, skule og skulefritidsordningar*
- *Vurdere om krava til inneklima i byggteknisk forskrift blir varetatt på ein helsemessig forsvarleg måte.*

Ingen barn og unge skal bli varig sjuke av å gå på skulen eller i barnehagen. Godt innemiljø er ein viktig føresetnad for eit stimulerande lærings- og undervisningsmiljø.

Dette er viktige ord i meldingen. Men det må ikke bare være ord. Det må gis nødvendige bevilgninger fra Stortinget og nye krav til reell handling i kommunene for å oppfylle alle barns rett til et godt fysisk læringsmiljø.

Bakgrunn

Det er allment kjent at altfor mange skoler sliter med stort vedlikeholdsetterslep. I rapporten «Norges tilstand 2021» («State of the Nation») fra 2021 slås det fast at 4 av 10 offentlige skoler ikke oppfyller dagens krav til inneklima.

Faktum er at kommunene systematisk bryter lov og forskrift for barns innemiljø i skoler og barnehager. At kommunene *selv* har tilsyn med sin egen virksomhet fører til at barn sviktes. Et kompetent og uavhengig tilsyn er grunnleggende for enhver virksomhet. På en normal arbeidsplass ville så alvorlige forhold ha ført til umiddelbare tiltak. Det skjer ikke i skolen. Det er ingen saklige grunner for at ikke barn skal omfattes av samme krav til tilsynsmyndighetens habilitet og uavhengighet som hos voksne. Barn er enda mer sårbare enn voksne.

En rapport etter Helsetilsynets landsomfattende tilsyn i 2019 fikk navnet «Barns Helse er Folkehelse. Barnas arbeidsmiljø sikres ikke gjennom kommunenes tilsyn». I rapporten står det blant annet at:

«... denne tilsynsordningen ikke fungerer som forutsatt, og ikke er god nok og at det ble konstatert lovbrudd i 8 av 10 kommuner [...] For at tilsyn som virkemiddel skal fungere etter sin hensikt, må tilsynet der det er påvist lovbrudd følges opp slik at lovbrudd rettes.»

Helsedirektoratet er like tydelige som Helsetilsynet og sier følgende i sitt høringsinnspill til ny Folkehelsemelding: «De påpekte lovbruddene gjaldt at kommunene ikke sikrer at det blir gjennomført tilsyn, at tilsyn ikke ble utført regelmessig, at tilsyn ikke var tilstrekkelig basert på kunnskap om risiko, og at kommunen ikke hadde styringsaktiviteter for å følge med på tilsynsarbeidet og om oppgavene ble ivaretatt i tråd

med krav i lov og forskrift. Det bør utredes hva som skal til for å sikre barnas arbeidsmiljø».

Bærekraft

Folkehelsemeldingen må ta bærekraft på alvor. NFBIB (Norsk Forum for Bedre Innemiljø for Barn) har gjennom mer enn 25 års virksomhet med nasjonale undersøkelser, rapporteringer og direkte befaringer, flere ganger påpekt at en stor andel av skoler og barnehager ikke blir vedlikeholdt og drevet i tråd med gjeldende lov og forskrift. Svikten i det fysiske arbeidsmiljøet gjelder at 30-40 prosent av virksomhetene ikke oppfølger kravene om luftkvalitet, temperatur, solavskjerming, lys, fukt og hygiene med videre. Det omfatter hele landet og de aller fleste kommuner. Det bygges nye påkostede skoler, mens de «eldre» skolene har dårlig (manglende) drift og vedlikehold og drives i strid med barns rett for et godt fysisk læringsmiljø. Det er god bærekraft i å vedlikeholde skoler og barnehager. Det koster og påvirker miljøet svært mye mindre enn å bygge nytt.

Våre erfaringer

De samme funnene som Helsetilsynet gjorde i 2019 og RIF beskrev i 2021 har også NFBIB påvist. Gjennom mer enn 25 års virksomhet med undersøkelser og rapporter, har NFBIB flere ganger påpekt svakheter ved tilsynsordningen.

FUG (Foreldreutvalget i grunnopplæringen) erfarer at når elever sliter med dårlig inneklima på dårlig vedlikeholdte skoler, så må foreldre ta kampen mot skole og skoleeier. Vi har flere eksempler på at vedlikehold av skoler settes på vent i mange år og

at kommunene gir seg selv dispensasjon fra helse- og miljøkravene til de har råd til å bygge nytt. Noen elever tilbringer hele oppveksten på skoler som drives på dispensasjon, og mange melder om hodepine, tretthet og luftveislager.

Et ferskt eksempel på slike folkehelsemessige forhold skrev Utdanningsnytt.no om en navngitt skole i Lillestrøm den 15. april 2023: *I bygget som huser 1.-3. klassingene er vinduer teipet igjen med gaffateip og de finner stadig muselort mellom putene i kosekroken og på rektors kontor. Tillitsvalgt ved skolen, kunne også fortelle om elendig inneluft og ventilasjon som ikke fungerer, og det lukter innestengt og fuktig i ganger og klasserom. - Så kommer det noen fra kommunen og mener det bare er gulvbelegget og gamle vegger som lukter, og at det er ufarlig, så da mener de tydeligvis at det er greit at det er sånn, sa hun til Utdanningsnytt.*

Kommunene er ansvarlige for å oppfylle barn og elevers rett til et godt innelima. Men de har ofte ikke nødvendig fagkompetanse og er avhengig av statlig kompetanse. For at Folkehelsemeldingens ord: *Ingen barn og unge skal bli varig sjuke av å gå på skulen eller i barnehagen* skal oppfylles er det behov for nødvendig kompetanse i FHI og Helsedirektorat. Kompetansen må bygges opp og ikke ned, for å oppnå Folkehelsemeldingens ord.

Tilsynsordningen i «Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v.» må endres. Tilsynsordningen vi har i dag sikrer ikke barnas rett til et godt helse og innemiljø i barnehager og skoler.

En endring i lovverket er avgjørende for dagens og fremtidens folkehelse. Skal vi lykkes med å sikre barnas rettigheter må tilsynet være uavhengig og ikke en del av kommunen.

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG), Elevorganisasjonen (EO) og Norsk Forum for Bedre Innemiljø for Barn (NFBIB) føler et ansvar for å få fram fakta om hvor alvorlig situasjonen er.

Endring må til – handling nå!

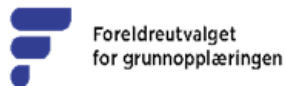
Godt inneklime i skoler og barnehager har stor betydning for den fremtidige folkehelsen. Systemsvikten kan ikke fortsette. Nå er det tid for endring og handling.

Med hilsen

Marianne Bjerke
NFBIB
(Norsk Forum for
Bedre Innemiljø for Barn)

Marius Chramer
FUG
Leder

Petter Andreas Lona
EO
Påtroppende leder
(Elevorganisasjonen)

